

ment per la Península Ibèrica en la forma *lastra*, sobretot en el Nord, des del Pallars fins a Galícia i Trasmontanes, germà de l'it. *lastra* 'llamborda, llosa d'empedrar', estès per la major part d'Itàlia (poc en els Alps): d'origen incert, potser pre-romà, però és més probable que en terres hispàniques sigui antic manlleu portat d'Itàlia, on seria derivat regressiu de *lastricare* 'pavimentar', que en italià és derivat de *lastrico* 'paviment', el qual ve de *ASTRICUM, variant que en llatí vulgar resultà d'una alteració del grec *ἄστραχον* id. □ 1.ª doc.: c. 1880, *DAG.*; en it. *lastra*, c. 830, en castella, 853.

No figura en els nostres diccionaris fora de l'*AlcM* i el *DAG.*: «*Llastres*, Vall de Boí, peñas pendientes». No és que en aquesta vall i les veïnes no tingui altre ús, però Aguiló o el seu informant devien pensar en les famoses *Llastres de la Morta*, que en efecte són enormes lloses i penyes d'un vessant molt inclinat travessades pel vell corriol, camí ral de la Vall d'Aran a Caldes de Boí, entre l'Estany Negre i el dels Cavallers. En efecte és mot vivíssim en tota Ribagorça i a tots dos costats de la Noguera; no és tant «pedra de piçarra» com defineix Navarro (*Congr. Int. Ll. Cat.*, 230), com una gran llosa plana més aviat de 'granit' de marbre o d'altra pedra dura, que no de llicorella.

Amb aquest sentit l'he oït moltes dotzenes de vegades en els quatre àmbits de la Vall de Boí (1926, 1934, 1953 --);¹ benasquès *llastra* (Ferraz, 72); «d'aquelles *llastres* que es veuen en diuen *Les Rallasses*», Gotarta (1957); «Què voleu dir per un *penero* —Una roca o *llastra firme*» (Roda, 1957), «no veu al peu d'aquella *làstra*? sí: aquella *ralla*, o si no m'entén, aquell *roquisar*», Jusseu (1965), la *Canal de la Llastra* damunt de Campo, unes balnes sota unes *làstras* en el barranc de les Coves a Aguilaniu etc. A la major part del Pallars propi, ja poc s'usa, i encara menys en el Nord-est d'aquesta comarca: on, a Areu de Vall Ferrera vaig constatar que el meu vell informant no coneixia el mot, mentre que a Tor, negaren que significui 'penya pendent' (com suggeria jo) suposant que és «un aiguamoll en què un s'hi *enllastra* o *enfonsa*» (1932): acc. tan isolada que inspira la sospita d'una persona que té un coneixement vague del mot, i vol relacionar-lo amb quelcom de molt diferent. És mot desconegut o vagament recordat a tota la resta del Principat, si bé sembla haver-n'hi una franja pel límit Oest d'Urgell: «Los Carants són un barranc i *làstres*» a Montgai (1957); *AlcM* el recull a Massalcoreig.

Però reapareix a la zona dels Ports Ibèrics, amb el mateix sentit: a Calaceit segons *AlcM*; a Sorita també significarà això, puix que era de l'alt d'una muntanya rocosa, en el Collet i Cova de la Molinera, que em digueren que hi ha «una gran *làstra*» (1961); i també al·ludeix al mateix l'informe de la «Comissió de Passos» de Lluçena, en tal any, quan diu que «se puso una cruz encima de una *lastra grande*». Des del Maestrat, però, canvia de sentit: a Portell de Morella defineixen «bancal estret». I encara que és, sobretot, com a petits orònims (*Pla de la Llastra*, *la Llastra del Camí*) entenc que és el mateix a Vilafranca, Atzeneta i Bena-

figos (així no sols a Benassal i Albocàcer, segons *AlcM*, sinó àdhuc a Massalcoreig). I fins deu ser això cap a Llíria: a Cassinos «una *llenca* de terreno pobre que s'ha tret un treballador», «finca treta a força de sacrificis i suor», al Vilar del Arzobispo «*lastra*: bancal de forma oblonga, situado en la ladera de un cerro» (Llatas).

Segueix usant-se tot entorn del valencià central, però allà és simplement 'tirallonga o llenca de terra, conreada o més aviat no conreada': una petita i estreta llenca que fa el terme d'Alcàntera, entre el terme de *La Llosa* (Plana) i la Lloma de la Venta; i així a Olocau de C., Vilamarxant, Aldaia, Torrent, Llombai, Villalonga de l'Assafor, i les Alqueries d'Asnar i de Guardamar (pertot *làstra*, menys a Olocau *làstra*); i recordant que Escrig era de Llíria, notarem en el seu dicc. (1851) *llastra* 'longuera' (junt amb 'lanca, pedra plana').

En castellà no es pot dir que hagi pertangut mai a la llengua comuna, si bé s'hi documenta dialectalment, en zones diverses i des d'antic: *Ad Lastras* en un doc. de 853 del *Cartulari* de San Millán (Rioja), en un de Sahagun de 1048; i en alguns altres del Nord, marcant límits i topografia: «includit --- usque ad illa *lastram*», Santoña a. 927, «en la *lastra* una terra de Scti. Stephani», *ibid.*, a. 1210. Si els lexicògrafs no recolliren «*lastra*: lanca, piedra, losa» fins al biscaí Terreros (c. 1770), escau notar que la manca de testimonis literaris en aquest mot és un fet comú al català, amb el cast. i el portuguès.

Pel que fa al gallego-portuguès no sembla ser cosa de la toponímia o llenguatge preliterari (res en l'*Onomástico* de Cortesão) i manca encara en els diccs. dels Ss. XVIII-XIX, però semblen clarament derivats d'aquest mot i no pas de *lastro* 'last, sorra': *lastrar* 'pavimentar', 'cobrir una teulada amb llosa o amb llauanes' en Fernão Lopes, mj. S. xv («uma grande e espaçosa pomte, *lastrada* de terra e d'area»); en Pantaleão d'Aveiro (a. 1593), «o telhado *lastrado* de chumbo»; *lastro* en el sentit de 'fons de la mar o d'un riu, pis o sòl en una cova', ja en João de Barros (c. 1550), ja és d'origen més dubtós.

De tota manera, a desgrat de la poca acollida literària, el mot està arrelat en moltes zones castellanes i gallego-portugueses. Notem, anant d'Oest a Est: Minho *lastroada* 'pedrada', Bragança *lastrão* 'base de pedra sobre la qual giren les galgas dels molins d'oli' (Fig.), trasm. *lastra* «pedra larga, lagem, lanchão», «lâmina de pasta argilosa que se converte em telha», gall. *lastra* «neis y micacitas» (*BRÆ* xxii, 489); «lanca o piedra delgada», *lastrar* «enlosar, solar con lastras o losas algún sitio» (Vallad.), Sanàbria *llastra* «piedra larga y aplastada, de forma irregular» (Krüger, *Dial. de S. Cipr.*, 63), salm. *lastra* «lanca, lastra», Sierra de Francia *lastrero* «cantera» (Lamano), Quintanillabón *lastra* «losa» (Bureba), Colunga *llastra* «laja», *L(l)astres* poble d'Astúries, Albacete *lastra* «astilla de madera» (?). I fins en alguns punts de Castella la Vella: Segòvia i Cuéllar *lastra* «terreno abundante en piedras, de mala calidad y poco a prop. para el cul-